

Jarosław Ławski

Katedra Badań Filologicznych

„Wschód – Zachód” Uniwersytetu w Białymstoku

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA:
„BIAŁORUSKO-POLSKIE STOSUNKI LITERACKIE.
PROBLEMY IMAGOLOGII (INTERPRETACJE
CHORIEWOWSKIE). MIŃSK, 11.X.2015”.**
SPRAWOZDANIE

Jakże trudno pod koniec roku 2015 określić: w jakim kierunku rozwinię się geopolityczna sytuacja w Środkowej i Wschodniej Europie. Jeszcze trudniej powieść coś pewnego o kierunku zmian w Polsce i na Białorusi, a więc w krajach leżących po obu stronach coraz silniej zarysowującej się granicy między Unią Europejską a krajami Europy Wschodniej, w której dominującą rolę chce odgrywać Federacja Rosyjska. Wszystko to ma wpływ na kulturalne i naukowe kontakty z Białorusią.

Wprawdzie uczelnie chętnie i dość często podpisują polsko-białoruskie umowy o współpracy, ale rzadko powstają na tym prawnym gruncie trwale, długo rozwijane i owocne badawczo relacje. Takim wyjątkiem zdaje się współpraca filologów z Polski (a w ostatnich latach z Uniwersytetu w Białymstoku głównie) z kręgiem badaczy skupionych wokół prof. Swietłany Musijenko z Grodzieńskiego Uniwersytetu im. Janki Kupały. Stworzona przez prof. Musijenko Katedra Polonistyki była, dopóki kierowała nią ta uczona, kwitującym centrum badań nad Mickiewiczem, Orzeszkową, Nalkowską na Białorusi i wiodącym w tym kraju ośrodkiem polonistycznym¹. Po przejściu Katedry przez środowisko niekoniecznie zmierzające do rozwoju polsko-białoruskich badań życie naukowe i relacje skupiły się na innym, pozainstytucjonalnym gruncie: Pani Profesor potrafiła podtrzymać dwie ważne inicjatywy. *Primo*, działalność Międzynarodowego Instytutu Adama Mickiewicza; *secundo*, uruchomiła cykl konferencji poświęconych pamięci jej Mistrza, rosyjskiego polonisty Wiktora Aleksandrowicza Choriewa (1932–2012), wychowawcy całej grupy wybitnych badaczy literatury polskiej, do której należą Swietłana Musijenko, Irina Cybenko, Irina Adelgejm, Wiktoria Mochalowa, Vera Ozheli.

Prof. Choriew rozwinął w Instytucie Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk nową gałąź badań literaturoznawczych – imagologię – zajmującą się wzajemnym obrazem kultur w literaturach narodowych. Za tę szeroką, imponującą

¹ Zob. recenzję wydanych tam książek: J. Ławski, *Wokół Mickiewicza, Orzeszkowej i Nalkowskiej. Publikacje polonistyczne z Grodna i Mińska*, „Bibliotekarz Polski” 2014, nr 2 (XXIX).

działalność został nagrodzony Doktoratem Honoris Causa Grodzieńskiego Uniwersytetu im. J. Kupaly dnia 24 maja 2012 roku. Niestety, dzień po nadaniu tytułu Profesor Choriew zmarł w Grodnie. Prof. Musijenko nie tylko wydała okolicznościowy tom², ale zainaugurowała cykl konferencji poświęconych pamięci św. pamięci Wiktora A. Choriewa i jego imagologicznej koncepcji badań literatury, która znalazła uznanie i w Rosji, i w Polsce, czego świadectwem są zbiorowe tomy dedykowane prof. Choriewowi za życia i pośmiertnie³. Pierwsza i druga z konferencji z cyklu „Interpretacji Choriewowskich” odbyły się w Grodnie⁴; kolejna w Mińsku 11 września 2015 roku. Cykl domknie trzecia konferencja zaplanowana na Uniwersytecie w Białymstoku w maju-czerwcu 2016 roku.

Konferencję mińską zorganizowano na Wydziale Filologicznym w Katedrze Literatur Słowiańskich Białoruskiego Uniwersytetu w Mińsku. Organizacyjnie wsparł ideę Instytut Polski w Mińsku, a ze strony polskiej Uniwersytet w Białymstoku (Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”). Trudno również przecenić rolę kierowanego przez prof. Musijenko Międzynarodowego Instytutu Adama Mickiewicza afiliowanego przy Grodzieńskim Państwowym Uniwersytecie im. J. Kupaly⁵.

Od lewej: Dr Mikołaj Chmialnicki (Mińsk), prof. Swietłana Musijenko (Grodno), prof. Jarosław Ławski (Białystok).

Spiritus movens spotkania był dr Nikolaj Chmialnicki, białorusenista i komparatysta, uczeń prof. Musijenko, który kieruje obecnie Katedrą Sinologii w Mińsku

² *Dzień i całe życie. Poświęcone świętej pamięci Wiktora Aleksandrowicza Choriewa...*, red. S. Musijenko, Grodno 2013.

³ Zob. *Amicus Poloniae. Pamięci Wiktora Choriewa*, red. I. A. Adelgejm, Moskwa 2013; *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy, Seria II: Wiktor Choriew in memoriam*, red. J. Ławski, A. Janicka, G. Kowalski, L. Zabielski, Białystok 2013.

⁴ *Choriewowskie interpretacje*, T. I, red. S. Musijenko, Grodno 2014.

⁵ Prof. Swietłana Musijenko została za swoją działalność uhonorowana w Polsce tomem: *Pogranicza, Kresy, Wschód a idee Europy, Seria III: Prace ofiarowane Profesor Swietłanie Musiejenko*, red. J. Ławski, A. Janicka, G. Kowalski, L. Zabielski, Białystok 2013.

oraz pełni funkcję Prodziekana Wydziału Filologicznego. Dobrze znany od lat jako reprezentant strony białoruskiej w kontaktach z polskimi badaczami, dr Chmialnicki uważany jest za jedną z nadziei białoruskiej polonistyki⁶.

W Komitecie Organizacyjnym Konferencji zasiedli: Dziekan Wydziału Filologicznego BDU prof. I. S. Rouda, prof. Swietłana Musijenko z Grodna, prof. Ihar W. Żuk z Grodna, prof. P. I. Narwojczyk – Prodziekan Wydziału Filologicznego oraz pan Aleksander Gorodecki z Instytutu Polskiego w Mińsku.

Konferencja rozpoczęła się w budynku BGU przy ul. K. Marksa 31 o godz. 10.00 przemówieniem Dziekana oraz przedstawiciela Instytutu Polskiego. Na początku sesji jej uczestnicy obejrzeli film poświęcony prof. Choriewowi z uroczystości nadania mu honorowego doktoratu w Grodnie, który ze wzruszeniem komentowała prof. S. Musijenko.

Niezwykle ważnym elementem części inauguracyjnej była prezentacja nowego *Programu* nauczania literatury polskiej na uczelniach wyższych Białorusi, zatwierdzonego na początku września 2015 roku przez Ministerstwo Edukacji Republiki Białoruś. Nazwa publikacji: *Historia literatury kraju nauczanego języka. (Historia literatury polskiej)*, Mińsk 2015. Inicjatorką opracowania *Programu* jest prof. Musijenko. Ze strony polskiej w jego pisaniu wzięli udział: prof. Jarosław Ławski, dr hab. Anna Kieżuń, prof. UwB, dr Anna Janicka, zaś ze strony białoruskiej: prof. S. Musijenko, prof. Wiktor A. Choriew, dr Nikołaj Chmialnicki, dr Helena Bilutenko, mgr Helena Nielepko, mgr Alena Guk. Co trzeba podkreślić, *Program* został zaaprobowany na wszystkich szczeblach przez władze białoruskie.

Od lewej: prof. Anna Kieżuń (Białystok), prof. Swietłana Musijenko (Grodno).

⁶ Zob. na przykład: *Nasz i nie nasz Sergiusz Piasecki*, opr. T. W. Kobrzycka, P. W. Ragojsza, N. Chmialnicki, Mińsk 2014; N. Chmialnicki, *Leonard Podhorski-Okołów jako pisarz polsko-białoruskiego pogranicza*, w: *Polonistyka wobec wyzwań współczesności: V Kongres Polonistyki Zagranicznej, Brzeg – Opole, 10-13 lipca 2013 r.*, red. S. Gajda, I. Jokiel, T. 1-2, Opole 2014. Patrz: A. Janicka, *O Sergiuszu Piaseckim w Mińsku. Sprawozdanie z seminarium naukowego*, „Bibliotekarz Podlaski” 2015, nr 1 (XXX).

Pierwszą część obrad poprowadziła prof. Musijenko, pod której zdyscyplinowanym przewodnictwem wysłuchaliśmy następujących referatów:

- Jarosława Ławskiego (UwB), Wacława Szymanowskiego portret „wschodnich” literatów polskich;
- Ihara W. Żuka (Grodno), Symbolika śniegu w poetyckim obrazie świata Janki Kupaly;
- Anny Kieżuń (UwB), Obrazy polesia w literaturze polskiej;
- Iwana Czaroty (BDU), Białoruskość: obraz obiektywno-historyczny i aktualne interpretacje;
- Barbary Olech (UwB), „Życie pomiędzy”. Casus Adama M-skiego / Zofii z Mańkowskich Trzeszczkowskiej;
- Heleny Bilutenko (Grodno), Koncepcja narratora w gawędzie romantycznej w literaturze polskiej i białoruskiej XIX wieku;
- Łukasza Zabielskiego (UwB), Preromantyzm w optyce Edwarda Lubomirskiego: „Obraz historyczno-statystyczny Wiednia”;
- Alesia Brazgunowa (Białoruska Akademia Nauk), Obraz literacki i portret psychologiczny w powieści „Wojna i sezon” M. K. Pawlikowskiego.
- Obrady zostały wznowione po krótkiej przerwie o godz. 14.30 – tym razem kierował nimi prof. J. Ławski. Wysłuchaliśmy referatów:
- Swietłany Musijenko (Grodno), Problem konformizmu w twórczości Zofii Nałkowskiej;
- Anny Janickiej (UwB), Młody pozytywista jedzie na Wschód;
- Iriny Bogdanowicz (BGU), Imagologiczna dominanta narracji w opowiadaniu „Zemsta Litwinki” Gabrieli Puzyniny;
- Urszuli Adamskiej (UwB), „Kolce”, „Ostroga” czy „Kosa”? O piśmie Miecysława Dzikowskiego;
- Heleny Nielepko (Grodno), Obrazy-antypody w dramacie Tadeusza Micińskiego „Książ Potiomkin”;
- Swietłany Gonczar (Grodno), Kultury i literatury słowiańskie oczami Włochów: aspekt imagologiczny;
- Heleny Guk (Grodno), Problem bohatera w twórczości Wiesława Myśliwskiego;
- Nikolaja Chmialickiego (BGU), Motywy białoruskie i obrazy w powieści Jerzego Andrzejewskiego „Ład serca”.

Od lewej: dr Anna Janicka (Białystok), prof. Jarosław Ławski (Białystok),
dr Mikołaj Chmialnicki (Mińsk).

Obrady, co należy z uznaniem podkreślić, zostały perfekcyjnie zorganizowane. Wydzielono dość czasu, by uczestnicy sesji mogli podyskutować po rosyjsku, białorusku i polsku o zmianie paradygmatu w myśleniu o kresowości i pograniczności, o potrzebie spojrzenia oczami imagologa na kultury polską i białoruską.

Dzień obrad zamknęła uroczysta kolacja w centrum szkolenia kadr prezydenckiej administracji w Mińsku, w czasie której wyrażono nadzieję, że wspólne badania będą kontynuowane. Warto zaznaczyć raz jeszcze, że głównym animatorem sesji i uroczystego spotkania był dr Chmialnicki. Plonem sesji będzie tom konferencyjny wydany w 2016 roku w Mińsku.

W sobotę 12 września polscy i białoruscy uczestnicy Konferencji zwiedzili pod Mińskiem skansen wsi białoruskiej, oprowadzani gościnnie przez przewodnika (mówiącego po białorusku). Z kolei biorący udział w sesji pracownicy i doktoranci Katedry Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” oraz Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego – dr A. Janicka, mgr U. Adamska, prof. J. Ławski i dr Ł. Zabielski – mogli zobaczyć w Narodowym Akademickim Teatrze im. J. Kupały świetny, poruszający, wybitny spektakl *Nie mój*, a także obejrzeć nader udaną inscenizację opery *Carmen* George’a Bizeta w Wielkim Narodowym Teatrze Opery i Baletu. Konferencja odbywała się w atmosferze uroczystości związanych z Dniami Mińska oraz zbliżającymi się wyborami prezydenta Białorusi.

To udane przedsięwzięcie naukowe nie tylko przypomniało ideę imagologii, sformułowaną przez prof. Wiktora Aleksandrowicza Choriewa. Pokazało ono

po raz kolejny, jak nienaturalne są granice, którymi usiłuje się rozdzielać tak bliskie, posiadające wspólne korzenie kultury, jak polska i białoruska. Kolejna – ostatnia z cyklu „Interpretacji Choriewowskich” – Konferencja już wiosną 2016 roku w Białymstoku.